

OPŠTA PATOLOŠKA FIZIOLOGIJA

Urednik: Prof. Snežana Živančević-Simonović
Izdavač: Medicinski fakultet Univerziteta u Kragujevcu

Krajem prošle godine, medicinska biblioteka obogaćena je još jednim vrednim delom - knjigom „OPŠTA PATOLOŠKA FIZIOLOGIJA“, čiji je urednik prof. dr Snežana Živančević-Simonović, a autori poglavlja, pored Urednika, i drugi nastavnici i saradnici Medicinskog fakulteta u Kragujevcu: doc. dr Aleksandar Đukić, asistent dr Predrag Đurđević, doc. dr Vladimir Jurišić i prof. dr Ljiljana Mijatović.

Sadržaj ove knjige je tematski podeljen u 11 poglavlja od kojih je svako obogaćeno funkcionalnim shemama i preglednim tabelama.

U uvodnom poglavlju precizno je definisano mesto patološke fiziologije u okviru medicine kao „primenjene biologije čoveka“ i preciziran odnos ove grane sa drugim bazičnim i kliničkim granama medicine.

U okviru drugog poglavlja, nakon kratkog opisa osnovnih elemenata građe ćelije, prikazani su mehanizmi delovanja različitih etioloških faktora, sa posebnim osvrtom na promene koje na celularnom i subcelularnom nivou izazivaju najčešći krajnji efekturni mehanizma oštećenja ćelije - hipoksija i slobodni radikali. U ovom poglavlju se jasno ukazuje na distinkciju između reverzibilnih i ireverzibilnih oštećenja ćelije, i u svetlu najnovijih saznanja sagledava jedan od najaktuelnijih problema savremene biologije - apoptoza (fenomen „programirane ćelijske smrti“).

Sledeće poglavlje posvećeno je mehanizmima nespecifične i specifične zaštite organizma, odnosno patogenezi njihovih poremećaja. Sadržaj ovog poglavlja je sistematizovan u pet logičnih celina. U okviru prve su prikazani mehanizmi nespecifične zaštite (anatomske barijere, cirkulišuće efektorske ćelije, humoralni medijatori), a posebna pažnja posvećena je poremećajima funkcije fagocita i promenama u aktivaciji sistema komplementa. Zapaljenska reakcija organizma je, zbog složenosti i značaja (univerzalna reakcija na oštećenje ili smrt ćelija), prikazana kao zasebna celina. U posebnu celinu oblikovan je prikaz osnovnih elemenata specifične zaštite organizma. U okviru te celine opisana je uloga B i T limfocita, mehanizmi inicijacije imunskog odgovora i faktori koji utiču na njegov tok. Istaknute su razlike u efektorskoj fazi celularnog i humoralnog imunskog odgovora i detaljno opisani urođeni i stečeni poremećaji funkcije B i T limfocita. U ovom poglavlju posebno mesto, zbog svog značaja skoro u svim granama kliničke medicine, našao je prikaz reakcija preosetljivosti i najnovijih saznanja vezanih za fenomen autoimunosti i patogenezu autoimunskih bolesti.

U sklopu zasebnog poglavlja analiziran je odgovor organizama kao celine na dejstvo različitih stresora (faktora koji remete homeostazu), a koji su stalno prisutni u čovekovom okruženju. Posebna pažnja posvećena je prikazu značaja hronične ekspozicije dejstvu stresora u etiopatogenezi bolesti.

Dosta prostora dato je i prikazu specifičnosti u delovanju pojedinih etioloških faktora, kako onih endogenih genetskih, tako i egzogenih, koji su podeljeni na fizičke, hemijske (endogene i egzogene) i biološke (infekcije). Fizički su dalje razvrstani na mehaničke, termičke i električne faktore (udar грома i tehničkog elektriciteta), jonizujuća zračenja i promene atmosferskog pritiska i dejstvo svakog od njih je iscrpno analizovano. U okviru ove celine poseban prostor posvećen je detaljnom prikazu etiopatogeneze groznice, što ima puno opravdanje, s obzirom na učestalost pojave ovog fenomena i na promene u organizmu koje on uslovljava.

Posebno poglavlje posvećeno je sindromu šoka i multiple disfunkcije organa koja se javlja u okviru ovog sindroma, a čiji nastanak može usloviti dejstvo različitih etioloških faktora. Detaljno su prikazani patogenetski mehanizmi koji uzrokuju nastanak ovog sindroma, stadijumi u njegovom razvoju (od inicijalnog do terminalnog koji ima uvek iste karakteristike, bez obzira na osobenosti patogenetskih mehanizmima koje pokreću pojedini etiološki faktori).

Nakon generalizovanih poremećaja cirkulacije, koji su karakteristični za sindrom šoka, jasno i detaljno, prikazani su poremećaji lokalne cirkulacije. U uvodnom delu ovog poglavlja iscrpno je prikazana uloga nervnih i humoralnih faktora u regulaciji lokalnog protoka krvi, a zatim su opisani uzroci i patogenetski mehanizmi koji stoje u osnovi poremećaja kao što su hiperemija (aktivna i pasivna), ishemija, krvarenje, tromboza, embolija, poremećaji limfotoka.

Zasebno poglavlje posvećeno je etiopatogenezi poremećaja metabolizma vode i elektrolita. Nakon kratkog prikaza fizioloških mehanizama regulacije prometa vode, elektrolita i odžavanja acidobazne ravnoteže, prikazani su poremećaji metabolizma vode i elektrolita (natrijuma, hlora, kalijuma, kalcijuma, fosfata i magnezijuma), zatim poremećaji sadržaja oligoelemenata i na kraju mehanizmi iscrpljivanja hemijskih i fizioloških pufera pri nastanku respiratornih i metaboličkih poremećaja acidobazne homeostaze. S posebnom pažnjom, opisane su patofiziološke posledice ovih poremećaja tako da je lako sagledati njihove kliničke implikacije.

U okviru poglavlja o enzimopatijama prikazan je značaj urođenih i stečenih poremećaja u građi i funkciji enzima, ukazano na posledice ovih poremećaja, pre svega one koje se ogledaju u nastanku poremećaja u psihosomatskom razvoju. Na kraju poglavlja dat je osvrt na klinički značaj određivanja koncentracije pojedinih enzima.

U zasebnu celinu organizovan je prikaz poremećaja metabolizma građivnih i energetskih organskih materija. Posebna pažnja posvećena je prikazu najnovijih saznanja o etiopatogenezi šećerne bolesti i mehanizmima nastanka najčešćih komplikacija ove bolesti. Ništa manje truda uloženo je na rasvetljavanje uvek aktuelnog problema etiopatogeneze arteri-

---

oskleroze. Konačno, u okviru ovog poglavlja, detaljno i savremeno, izneta su i saznanja vezana za poremećaje energetskog bilansa, posebno ona koja osvetljavaju uzroke i mehanizme razvoja gojaznosti.

Poslednje poglavlje posvećeno je etiopatogenezi tumora. U okviru ovog poglavlja prikazana je uloga različitih etioloških faktora u nastanku genskih grešaka čijom akumulacijom dolazi do razvoja maligne transformacije ćelije. U okviru patogeneze, prikazani su procesi inicijacije i promocije tumorskog rasta, zatim mehanizmi širenja tumora u okolna tkiva i nastanak udaljenih metastaza.

Na kraju svakog poglavlja dat je iscrpan pregled korišćene literature, što je dragocen putokaz za sve one koji žele da svoje znanje iz određene oblasti prodube. Za one koji uče, ali i za one koji žele da se brzo podsete onoga što su učili, od dragocene pomoći je sažetak - dobro sročeni repertorijum suštinskih elemenata poglavlja, kojim se završava svako od poglavlja.

Treba istaći da je ovo knjiga modernog koncepta, pisana jasnim jezikom, koja na pitak način prikazuje složene fenomene kojim se bavi ova naučna disciplina. Jasno je da je ovako koncipirana i pisana knjiga mogla poteći samo iz pera autora koje odlikuje duboko poznavanje i razumevanje ove discipline, dar i značajno iskustvo u prezentaciji činjenica. Poseban kvalitet knjizi dao je urednik koji je, van svake sumnje, uložio veliki trud da sva poglavlja u celini i svakom detalju oslikavaju savremena saznanja, a da pri tom budu ujednačena po stilu i kvalitetu prezentacije činjenica. Dubokog sam uverenja da su izlaskom ove knjige studenti medicine dobili dragocenu pomoć u savladavanju kompleksne materije kojom se bavi patološka fiziologija, kao i da će ova knjiga biti štivo kojem će se rado i često okretati poslediplomci, specijalizanti, i kolege - lekari, stomatolozi, veterinari, farmaceuti, koji su završili svoje formalno dodiplomsko i poslediplomsko obrazovanje, i imaju potrebu i želju da budu dobro obavješteni o najnovijim saznanjima vezanim za delovanje različitih etioloških faktora i mehanizme nastanka bolesti.

Profesor dr Gordana Laposavić